

Bir modernite rüyası : Ailenin Sonu mu? -Kütahya yetiştirme yurdu örneği-

• Egün YILDIRIM *

Özet

Bu çalışma, ailenin modernleşmenin yol açtığı değişim süreciyle birlikte çoğu fonksiyonlarını başka kurumlara aktardığı, ancak temel özelliklerini korumaya devam ettiği varsayımına dayanmaktadır. Aile, temel fonksiyonlarını üstlenmeye yönelik kurumların varlığına karşın aidiyet, duygusal paylaşım, toplumsal bütünleşme ve modelleme fonksiyonlarını yerine getirmeye yönelik "anlamını" sürdürmektedir. Evrimci modernleşme anlayışının öngördüğü gibi aile önemini yitirmeyip, bilakis bireysel kimliğin inşasının sosyal varlık alanıyla doğrudan ilişkili olduğunun anlaşılmasını sağlamıştır. Bu varsayım, Kütahya Yetiştirme Yurdu örneğinde denenerak doğruluğu sınanmaya çalışıldı. Toplam 88 kişiye uygulan anketler sonucunda elde edilen bulgular, aile kurumunun birey için taşıdığı "anlamın" varlığını korumaya devam ettiği yönünde bulgular sunmaktadır. Yurtta kalan bireyler, gelecek algılarında, statü edinmede, modelleme ve aidiyet bilincinin inşasında aileye birinci derecede önem vermektedir.

Summary

In this study the importance of family in modern times is examined. The family has lost many functions such as education, health and social security. Furthmore, in the modern period, the family structure changed a lot of domains including status, roles and parent relations. Hovvever, the importance of family continues for children, teenagers and adults. Because individuals gain basic behavioural qualities in family and get the parents as role models. Family is also of crucial importance in the process of social integration. Despite the changes in the family structure, many modern institutions are not like family for emotinal sharing or for role modelling. In this respect, a study was carried out in Kütahya Yetiştirme Yurdu. In this place the teenage individuals were asked to ansver a 46-question quastionnaire concerning their imaginations of a family and the results were analysed.

1.Giriş

Aile, akrabalık bağıyla doğrudan birbirine bağlı olan ve yetişkinlerin içinde çocukları için sorumluluk üstlendikleri bir gruptur(Giddens, 1997:140). Başka bir tanıma göre ise insan türünün devamını sağlayan, ilk sosyalleşmeyi gerçekleştiren, toplumsal değerleri kuşaktan kuşağa aktaran ve ruhsal doyum gereksinimini karşılayan bir toplumsal birimdir (Önal,1990:2).Tanımlarda anlaşılabilceği üzere aile, birey için bir çok fonksiyonlar yerine getiren biyolojik, sosyolojik, kültürel ve psikolojik özelliklerle sosyal varlık bilincini kazandığı yerdir. Aile, her şeyden önce birey için birincil grupların işlevlerine sahip bir etkinlik alanı olduğu için ruhsal doyum gereksinimini karşılama açısından temel bir yaşam alanı oluşturmaktadır. Aidiyet bilincinin oluşumu duygusal bağların kuruluşu da bununla ilişkilidir(Landis, 2002: 238). Çünkü kişi birincil ilişkilerin duygusal atmosferinde, özdeşleşmeye yönelerek bir gruba aidiyeti aile üzerinden inşa etmektedir. Bunu ailenin soyadını alarak, norm ve beklentilerine katılarak kurgular. Aidiyet, aynı zamanda belli hak ve sorumluluklar getirir. Bireyin kimliğini kurmada önemli olduğu gibi, kazandığı haklar aracılığıyla toplumsal çevrede belli bir statü kazanmayı sağlar (Küçükkuş, 1990:83-94).

Aile bireyin toplumsal ortamda meşruiyet edinerek sosyal bağlamda onaylanması ve statü edinmesi açısından önemli bir kurumdur(Giddens, 1997:153). Andree Michel'e göre aile ilişkilerinden yardım alarak toplumsal hayata katılan çocukların sosyal çevrede ve mesleki alanda daha fazla yükselme olanağı elde etmektedir(Önal,1990:140). Gerçekten de toplumsal çevre tarafından onaylanan bir aile ortamından yetişen bireylerin, sosyal çevrede onaylanması ve statü kazanma ve yükselmesinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Aile statüler yüklemeyi (status ascription) sağlar. Çünkü bireye, bunun aracılığıyla bir yer açar. Örneğin birey protestan, orta sınıf, demokrat gibi statülerini aile aracılığıyla belirginleştirmektedir. Din, sosyal sınıf, bölge, milliyet ve siyasal tercihler gibi olgular ailenin oryantasyonuyla şekillenmektedir. (Landis, 2001:238). Türk toplumunda da bireylere toplum içinde statü kazandırma işlevi, ailenin temel yönlerinden biridir (Tolan, 1990:493-505).

Çocukların sorumluluğunu ve sosyalleşmelerini üstlenmek ailenin başka bir işlevidir. Genç bireyler

sosyalleşme aracılığıyla aile tarafından yetişkinlerin dünyasına taşınır ve kendilerine kültürel değerler aktarılır(Landis, 2001:238). Bireyin birincil sosyalleşme alanı aile kurumudur. Bu kurumda, birey otomatikman ailenin dünya görüşünü kabul eder. Birincil sosyalleşme boyunca, insanın ilk dünyası inşa edilir. Berger ve Luckmann'a göre bu sosyalleşme biçiminin ilk düzeyi, bütün ikincil sosyalleşme için temel bir yapıdır(Landis, 2001:39).

Çocuklar ve ergenler, aile içindeki ana-baba, ağabey-abla ya da kardeşlerle özdeşim kurmak suretiyle davranış modellerini geliştirirler. Bu nedenle çocukların çoğu, sonraki yaşamlarında aile modelleriyle kazandıkları etiketlenmenin etkisiyle davranmaya devam ederler. Bireysel mutsuzluklar, yetersiz aile modellerinden ya da kötü bir aile ortamından kaynaklanır(Landis,2001:238). Erkek çocuklar baba modeli aracılığıyla otorite edinme, disiplin kazanma ve cinsel farklılık davranışını benimseme gibi özellikler kazanırlar. Babanın, erkeklerin kişilik gelişiminde önemli bir yeri olduğu yapılan araştırmalarla da ortaya konmuştur. Örneğin, ergenlik dönemlerinde babasıyla ilişkileri sevgi temeline dayanmayan ergenlerin mutsuzluk duygusu taşıdıkları gözlemlenmiştir (Güngörmüş, 1992:241-252). Babanın yokluğu ise çocuğun güven kaybına ve buna bağlı olarak çeşitli uyum bozukluklarına neden olduğu görülmüştür (Yavuzer,1992:111- 129). Hatta gelişmiş Batı toplumlarında "babasız aile" sendromu yaşanmakta(Giddens, 1997, 154) ve bunun getirdiği sorunlar konusunda ciddi önlemler alınmaya gidilmektedir. Örneğin 1995 yılında ABD başkanı Clinton, devlet kuruluşlarına baba rolünü güçlendirmek amacıyla aile programlarının yenilenmesi kapsamında talimat vermiştir (File://Top%2020%20 Online_dosyalar/far-kids).

Kuşkusuz baba modeline eş düzeyde önemli olan başka önemli bir model de annedir. Annelerin çocukların duygusal uyumunda, kaygılarını aşmalarında ve mutlu olmalarında büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bireyin sevgi ve şefkatini karşılayan odur. Anneler, kız çocuklarına annelik modeli ve cinsel davranış modeli alanında örneklik oluştururlar. (Güngörmüş, 1992:241-252). Ayrıca karşı cinslere ilişkin modellemede kızların babayı ve erkeklerin de anneyi örnek aldığı gözlemlenmektedir. Bu modellemeler aracılığıyla bireyler, aile içinde kimliklerini inşa ederler. Nitekim Türk gençlerinin kimliklerini aile

içinde inşa etme sürecinde, "aileye saygı" değerinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre gençler, "ailelerinin yükselebilmesi için çalışmaktan gurur duyacaklarını belirtirler. Aileye saygı ve aile için çalışma önemli normlar arasında yer almakta ve kimliklerin kurulmasında önemli işlevler üstlenmektedir (Kağıtçıbaşı, 1973:28). Ailenin bu temel işlevleri, modernleşmenin sosyal varlık alanından koparılmış özerk birey idealine rağmen önemli ölçüde önemini korumaya devam etmektedir. Çünkü modernleşme, bir boyutuyla aile kurumunu özerk bireyin gelişimi önünde bir baskı alanı olarak algılanmaktadır. Diğer bir ifadeyle aile, bireyin özgürlüğünü engelleyen bir kollektivite olarak görülmektedir. "Ailenin anlamı" kavramlaştırmasıyla vurgulamak istediğimiz boyut, modernleşmenin bu birey idealine ve yine modernleşmenin aile sürecinde yarattığı değişimlere karşın, temel ailesel özelliklerin varlığını sürdürdükleridir. Kütahya Yetiştirme Yurdu'nda yaptığımız uygulamalı çalışmada ailenin bu değişmeyen "anlamalarını" saptamaya çalıştık. Elde ettiğimiz veriler hipotezimizi desteklemektedir. Gerçekten de modernleşme olgusu, aile kurumunu köklü değişimlere sürüklemiştir. Göç, kentleşme, toplumsal koşulların iyileştirilmesi, kitle iletişimin yaygınlaşması, kadınların çalışma hayatına katılması, aile planlamaları, kız çocukların eğitime katılması gibi gelişmeler ailenin yapısını değiştirmiştir (Tolan, 1990:493-505). Büyük ailenin düşüşüyle beraber eşlerin özgür seçimi, kadın haklarının kabulü, eşlerin birlikte karar almaları, rollerin eşit dağılımı, akraba evliliğinin azalması gibi (Giddens, 1997:143) değişimler ortaya çıkmıştır. Türk ailesi de köklü yapısal değişimler yaşayarak, kırsal aile biçiminden kentsel aile biçimine doğru bir dönüşüme yönelmiştir (Gökçe, 1990:385-398). Gelişmiş batılı ülkelerdeki aile ile ilgili son gelişmeler, çok köklü bir değişme ya da "çökme" ye işaret etmektedir. Boşanma oranları, evlilik olmadan doğan çocuklar (Davis-Murch, 1997:169-175), tek ebeveynle yaşayan çocuklar, tek ebeveyne dayalı aile (single family), üvey aile (step family), babasız aile (absent father family) ve gay aile (gay parent family) gibi yeni aile kavramlarını gündeme getirmektedir (Giddens, 1997:154-156-166; Browne, 1992:211).

Modernleşmenin getirdiği köklü değişimler ile beraber ailenin imalat, eğitim, sosyal güvenlik, sağlık gibi bir çok işlevleri yeni bürokratik yapılara

devredilmiştir. (Meriç, 1989:174). Fabrikalar, okullar, hasta haneler gibi bu bürokratik yapılar, artık ailenin yerine bireye bir çok hizmet sunmaktadırlar. Ailenin bu modernleşmeci evrimi, mükemmel Weberyen bürokrasi muhayyilesiyle şekillenerek "ailenin sonu" nun geldiği varsayılmıştır. Hatta Çin, Rusya ve İsrail gibi bazı ülkelerdeki "komün" uygulamaları buna örnek gösterilerek ailesizlik ve evsizlik olguları gündeme getirildi (Kongar, 1990:65-94). Modernleşmenin "ailenin sonu" na ilişkin muhayyilesine koşut olarak ailenin işlevine soyunmuş bir çok sosyal kurum ortaya çıktı. Çocuk esirgeme kurumu, yetiştirme yurdu, yaşlılar evi, kadın konuk evi gibi bu yapılar, yeni alternatifler olarak çoğalmakta. Acaba "ailenin sonu" mu gelmektedir?. "Ailenin anlamı" yok mu olmaktadır? Ailenin işlevlerini üstlenmeye yönelik olarak geliştirilen sosyal kurumlar, gerçekten aileyi gereksiz bir alana mı dönüştürmektedir? Bu sorular çerçevesinde geliştirdiğimiz hipotezimizi, Kütahya yetiştirme Yurdu örneğinde denemeye çalıştık. Aşağıdaki veriler, böyle bir arayışın ürünü olarak ortaya çıktı.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmamız, belli bir kuramsal yaklaşımı uygulamalı alanda deneme çabasından oluşmaktadır. Kuramsal yaklaşım, bir varsayım ileri sürerek temellendirilmeye çalışılmaktadır. Teorik boyut referanslarda ortaya konan kaynaklarla ve uygulama boyutu örneklem grubuyla sınırlanmıştır. Araştırmada ileri sürdüğümüz varsayım, bu sınırlılıklar içinde anlamlıdır. Bu anlamlılık nitel ve nicel teknikler kullanılarak test edilmiştir. Referanslardan yararlanarak geliştirilmeye çalışılan bu kuramsal yaklaşım, uygulama aracılığıyla test edilmiştir. Kütahya Yetiştirme Yurdu uygulama alanı olarak seçilmiş ve burada kamusal sosyal hizmet alan 88 kişilik bir örneklem grubu, tesadüfi örneklem yöntemiyle oluşturulmuştur. Örneklem grubunun 58'i erkek, 30'u kız denekten oluşmaktadır. Bu örneklem grubuna 46 soruluk bir anket örneği uygulanmış ve deneklerle yüz yüze gözlem yapılmak suretiyle anket verilerinin doğruluk derecesi kontrol edilmiştir. Elde edilen veriler, SPS 10.0 ortamında analiz edilerek yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Deneklerin demografik profili

Deneklerin demografik dağılımı, deneklerin genel

özelliklerini yansıtan önemli bulgulardır. Bireyin yaş, cinsiyet gibi özellikleri onu sarmalayan ve sınırlarını belirleyen önemli faktörlerdir. Beden, bireyin ilk sınırlarını oluşturmaktadır. Algılayışlarda, ilişkilerde ve davranışsal ifadelerde çeşitli boyutlarla kendisini yansıtır. Aile, arkadaş, toplum gibi faktörler, bireyin beden sınırlarında sonra gelmektedir. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin özelliklerini anlayabilmek için, bu nedenle yaş ve cinsiyet profilleri önem taşımaktadır. Tabloda görüldüğü gibi 30 kız ve 58 erkek denek bulunmaktadır. Bunlar 15-16 yaş grubunda yoğunlaşmaktadırlar. Deneklerin %36,4'ünü bu grup oluşturmaktadır. İkinci olarak %33 oranla 12-14 yaş grubu gelmektedir. Bulgular, ergenliğe giriş ve ergenliğin orta dönemlerinde yer alan kişilerin çoğunlukta olduğunu göstermektedir. Örnekleme grubumuzu oluşturan deneklerin öğrenim durumu, ilköğretim ikinci kademe ile lise oluşturuyor. Liseye devam edenler, %43,2 ile birinci grubu meydana getiriyor. Ancak ikinci grup da %38,6 ile çok yakın bir oran oluşturmaktadır. Öğrenim durumuna gelmeyip çalışan grup, %4,5'lik bir kategori ile en düşük oranı temsil ediyor.

3.2. Deneklerin Aile Kimliği

Deneklerin aile kimliği, aile yapılarının sosyo-kültürel

ve ekonomik durumlarıyla yakından ilişkili bir olgudur. Ailenin bu yapısı, bireyin aileye ilişkin durumlarını ortaya çıkarabilmek açısından önemlidir. Bireyin aile algısı ya da aile ile ilgili tutumlar geliştirmesinde, sosyo-kültürel durum dikkate alınması gereken bir temeldir. Bu bağlamda yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin, ana-baba meslekleri ve öğrenim durumları önem taşımaktadır.

Tablo 2'de gözlemlediğimizde baba mesleklerinin ezici bir çoğunlukla işçi olduğu görülmektedir. Bunun yüzdelik oranı % 69,3'dür. İkinci sırada %22,7 ile çiftçiler yer almaktadır. Gelir grupları dikkate alındığı zaman, toplumsal tabakalar içinde en düşük gelir grubuna sahip olan tabakalar bunlar. Dolayısıyla ergen ailelerin sosyo-ekonomik durumu düşük olduğunu söyleyebiliriz. Burada kalan bireylerin statüsü, bütünleşme, gelecek algısı gibi aşağıda ele alacağımız konuları onların aile tabalaşma durumlarıyla yakından ilgilidir.

Öte yandan tablo 3'e baktığımız zaman yurtda kalan bireylerin ebeveynlerinin öğrenim durumunun da düşük olduğu görülmektedir. Tablo da "öğrenimi yok" denilen kategori de babalar %19,3; anneler %26,1 olarak yer almaktadır. Bu kategori çok yüksek bir durumu oluşturmaktadır. Yüzdelik olarak birinci sırada yer alan kategori ise "ilkokul" oluşturmaktadır. Yurtda kalan

Tablo1: Yaş, cinsiyet, öğrenim

		Oran	Yüzde	Toplam Yüzdelik
CİNSİYET	Kız	30	34,1	34,1
	Erkek	58	65,9	100
	Toplam	88	100	
YAŞ	Ara. 14	29	33	33
	15-16	32	36,4	69,3
	17-18	24	27,3	96,6
	18-20	3	3,4	100
	Toplam	88	100	
ÖĞRENİM DURUMU	ilköğretim birinci kademeye devam ediyorum	12	13,6	13,6
	ilköğretim ikinci kademeye devam ediyorum	34	38,6	52,3
	liseye devam ediyorum	38	43,2	95,5
	Çalışıyorum	4	4,5	100
	Toplam	88	100	

kişilerin annelerinin %50'si ilkokul öğrenimine sahipken, babalarının ise %48'i buna dahil olmaktadır. Ergen ve genç bireyler, çoğunlukla ya hiç öğrenimi olmayan ya da ilkokul öğrenimi olan ebeveynlerin oluşturdukları ailelerden gelmektedir. Tablo 2'nin verdiği bulgular, eğitim düzeyi düşük aile bireylerinin yurttan kaldığı yönündedir

İlgili bulgular arasında tablo 4'ün bulguları yer almaktadır. Çünkü yurttan kalan deneklerin ana-babaları çoğunlukla yaşamlarına devam etmekte olduğunu göstermektedir. Deneklere yöneltilen sorulardan elde edilen verilere göre, deneklerden hem annesi hem de babası yaşayanların oranı %51,1'dir. İlk bakışta, yurttan kalan kişilerin ezici çoğunluğunun ana-babası ölmüş

Tablo2: Ana-baba mesleği

		Oran	Yüzde	Toplam Yüzdellik
baba mesleği	işçi	61	69,3	69,3
	çiftçi	20	22,7	92
	işadamı	4	4,5	96,6
	öğretmen	3	3,4	100
	Toplam	88	100	
anne mesleği	işçi	8	9,1	9,1
	ev hanımı	76	86,4	95,5
	işveren	4	4,5	100
	Toplam	88	100	

Tablo 3: Anne-babanın öğrenim durumu

	Sayı		Yüzde		Anne öğrenim durumu	Baba öğrenim Durumu
	Anne öğrenim durumu	Baba öğrenim durumu	Anne öğrenim durumu	Baba öğrenim durumu		
öğrenimi yok	23	17	26,1	19,3	26,1	19,3
ilkokul	44	43	50	48,9	76,1	68,2
ortaokul	12	19	13,6	21,6	89,8	89,8
lise	6	8	6,8	9,1	96,6	98,9
yüksekokul	1	1	1,1	1,1	97,7	100
fakülte	1	0	1,1	0	98,9	0
lisans üstü	1	0	1,1	0	100	0
Toplam	88	88	100	48,9		

	Oran	Yüzde	Toplam Yüzdellik
anne-baba ölmüş	9	10,2	10,2
annem ölmüş	18	20,5	30,7
babam ölmüş	16	18,2	48,9
İkisi de sağ	45	51,1	100
Toplam	88	100	

bireyler oluşturduğu düşünülür. Oysa buradaki bulgular, bunu yanlışlamaktadır. Bunun nedenleri arasında, 3413 numaralı sosyal hizmetler yasasının 18yaşından sonra yurttan ayrılan kişilerin devlet tarafından istihdamını zorunlu kılması ve bazı ailelerin bundan yararlanmak arzuları yer almış olma ihtimali bulunmaktadır. Ancak bu tablo da ikinci önemli bulgu anne ya da babanın ölmesinden dolayı yurttan kalan bireylerin de büyük bir oran oluşturmaları. "Annem ölmüş" kategorisine %20,5; "babam ölmüş" kategorisini % 18,2 oluşturmaktadır. İkisi toplam, %38,7 gibi yüksek bir oranı meydana getirmektedir. Burada "parçalanmış aile" olgusu gündeme gelmektedir. Yurttan kalanların önemli bir kısmının parçalanmış bir aile yapılarından geldikleri söylenebilir.

3.3. Sosyal Varlık Alanı Olarak Aile İlişkileri

Birey için ailenin taşıdığı anlamın önemini algılamak açısından bireyin ailesiyle ilişkilerindeki devamlılık ya da bu devamlılığı arzulanma çabası önemlidir. Birey mekansal olarak aileden ayrılabilir, onunla görüşmeye devam ediyorsa ya da duygusal olarak ailesiyle bütünleşme arayışında ise aile imgesinin bireyin içinde etkin olduğunu gösterir.

Tablo 6'da yurttan kalan kişilerin anne babalarıyla ve aile bağlamında yer alan akrabalarla görüşme durumları üzerinde durulmaktadır.

Tablo 5: Anne-baba ve akraba ile görüşme

	Oran		Yüzde		Toplam Yüzdellik	
	Anne-baba ile görüşüyor musun	Akraba ile görüşüyor musun	Anne-baba ile görüşüyor musun	Akraba ile görüşüyor musun	Anne-baba ile görüşüyor musun	Akraba ile görüşüyor musun
hayır, görüşmüyorum	24	29	27,3	33	27,3	33
evet, görüşüyorum	64	59	72,7	67	100	100
Toplam	88	88	100	100		

Tablodaki %72,7 oranında, bir denek grubunun ana-babasıyla görüştüğü belirtilmektedir. Bu oran akrabalar için ise %67,0'dir. Böylece, yurttan kalanların ezici bir çoğunluğu aile ve akrabasıyla görüşmeye devam etmektedir. Aile'den bütünüyle kopulmamaktadır.

3.4. Toplumsal Statü İnşasında Aile

Toplumsal statü inşa etmenin en önemli yollarından birisi sosyal onaydan geçmektedir. Türk toplumunda onaylanmak için aile temel bir toplumsal kategoridir. Bu nedenle bireylerin, statü edinebilmesi için toplum tarafından onaylanmalarda önemli bir halka olan aile içinde yetişmek büyük bir değer taşımaktadır. Aşağıdaki tabloda gösterilen bulgular, yurttan kalan öğrencilerin "isteklerine" ve "gelecekte hedeflerine" ulaşarak bir statü inşa etmelerinin önünde en büyük engel olarak "yurttan yetişmiş olmak" ya da "ailede yetişmiş olmamak" olduğu görülmektedir. Tablo 6'da gösterilen verilere baktığımızda gelecekte hedefe ulaşamama/ başka bir yorumlamayla statü kazanamama durumu bütünüyle "yurttan yetişmiş olmak" ve "aile ortamında yetişmemiş olmak" olarak algılanmaktadır. Aile ortamında yetişmemiş olmak birinci olarak %39,8, yurttan yetişmiş olmak %36,4 ile ikinci sıralamada yer almaktadır. Aslında ikisi de bir birini tamamlayan bir anlama sahiptir. Yani sonuçta aile ortamında yetişmemek, gelecekte edinilmesi düşünülen statülerde en belirleyici olgu olmaktadır. Bu bağlamda tablodaki oranın %76,2 'i (yani yurttan yetişmiş olmak ve aile ortamında yetişmemiş olmak) buna işaret etmektedir.

3.5. Toplumsal Bütünleşme ve Aile

Toplumsal bütünleşme de ailenin büyük bir rolü

olduğu bilinen bir gerçekliktir. Çünkü ailede yetişen birey, toplumdaki daha kolay onay almakta ve bu da bireyin kendisini toplum aynasında olumlu algılamasını kolaylaştırmaktadır. Araştırmamızda "toplumun sizi nasıl algıladığını düşünüyorsunuz?" sorusu, bu amaçla deneklere yöneltildi. Bu soru

Tablo 6:Gelecekte hedefe ulaşmada engel olarak algılanan unsur

	Oran	Yüzde	Toplam Yüzdellik
Yurtta yetişmiş olmak	32	36,4	36,4
Aile ortamında yetişmemiş olmak	35	39,8	76,1
Kader	16	18,2	94,3
Maddi imkansızlık	5	5,7	100
Toplam	88	100	

	ORAN	YÜZDE	TOPLAM YÜZDELİK
desteğe ihtiyacı var	42	47,7	47,7
zavallı	19	21,6	69,3
zararlı	10	11,4	80,7
toplum için önemli	17	19,3	100
Toplam	88	100	

aracılığıyla, bireyin toplum aynasında kendisini nasıl algıladığını saptayarak, bütünleşme bağlamını ortaya çıkarma olasılığı söz konusu olabilmektedir. Tabloda yurttaki bireyler, toplum tarafından "desteğe ihtiyacı" olmakla kendi benliklerinin algılandığını %47,7 ile birinci sırada vermektedirler. Ancak %21,6'sı "zavallı" ve %11,4 de "zararlı" cevaplarını vermişlerdir. Sonuçta %33 gibi önemli bir kategori toplumun kendilerine "olumsuz" baktıklarını düşünüyor. Bu oran, toplumsal bütünleşme açısından önemli bir bulgudur. Başka bir anlatımla yurtta kalanların %30'u toplumla entegrasyon konusunda ciddi sorunlar oluşturabilecek bir kategori temsilini örnelemektedir.

3.6. Ailenin modelleme rolü

Aile, birey için önemli bir modelleme alanıdır. Anne, baba, ağabey ve abla rollerinin modellenmesi ya da cinsel farklılıkların modellenmesi açısından hayati bir değer taşımaktadır. Bireyler, bu modelleri aileden kazanarak annelik, babalık, ağabeylik ya da "kadınlık" ve "erkeklik" davranış kalıplarını öğrenir. Yetiştirme yurdunda yaşayan ergen- gençler üzerine uygulanan anket verileri, bu konuda önemli bulgular sunmaktadır.

Tablo 8'de deneklerin gönüllü çalışanlardan umdukları beklentinin çoğunlukla "gönüllü abla-ağabey" oldukları görülmektedir. Bu kategori %44,3 ile birinci

sırada bulunmaktadır. Bu veri, önemli bir olguya da işaret edebilir. O da deneklerin, yaşadıkları ergenlik sürecinde kendi ergenlik durumlarında modelleyecekleri kişiler olarak en fazla ağabey ve abla modeline ihtiyaç duymalarıdır. Yurtta kalanların yaş kategorisi düşünüldüğü zaman, bunun önemli olduğu söylenebilir. Tabloda gönüllü anne-baba %27,3 gibi bir oranla ikinci sıralamada yer almaktadır. Gönüllü öğretmen en az duyulan bir ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır.

3.7. Deneklerin Gelecek Algısında Aile

Gelecek algısı, şimdiki yaşamda da önemlidir. Bireyin geleceğe ilişkin beklentileri, düşleri ya da imgeleri kişiliğinin yapılanmasını etkilemektedir. Ailenin, bireyin bu gelecek imgesindeki yeri ilk temel Tablo 6'da gelecek algısını gözlemlemeye çalıştığımızda, aile çok önemli bir olgu olmaktadır. Gelecekte kurulması düşünülen hayatın önünde en büyük engel olarak aileden yetişmiş olmamak ve yurtta yetişmiş olmak gösteriliyor. %39,8 oranındaki denekler aile ortamında yetişmemiş olmayı, gelecek için önemli bir engel olarak algılamaktadırlar. Bu oran tablo 6'da birinci sırada yer almaktadır. Maddi imkansızlık, en alt kategori olarak %5,7 olarak dikkat çekmektedir. Ancak, geleneksel Türk toplum değerleri

Tablo 8: Yurda gelen gönüllülerden beklenti durumu

	Oran	Yüzde	Toplam Yüzdellik
gönüllü anne-baba	24	27,3	27,3
gönüllü abla-ağabey	39	44,3	71,6
gönüllü arkadaş	13	14,8	86,4
gönüllü öğretmen	12	13,6	100
Toplam	88	100	

	Oran	Yüzde	Toplam Yüzdellik
ailemin yanına dönmeyi düşünüyorum	42	47,7	47,7
akraba/yakınlarımdan birinin yanına dönmeyi düşünüyorum	4	4,5	52,3
ailemden/yakınlarımda n uzak bir şekilde bir meslek sahibi ol	22	25	77,3
karar vermedim, bilmiyorum	20	22,7	100
Toplam	88	100	

arasında yer alan kaderinde %18,22 oranında bir etkiye sahiptir..

• Sonuç ve Değerlendirme

Hipotezimize göre modernleşmenin evrimci toplumbilim yaklaşımlarıyla aileyi okuduğumuz zaman, ailenin sonu geleceği tezinin yanlışlanabileceğidir. "Ailenin anlamı", yani ailenin temel işlevleri varlığını korumaya devam etmektedir. Çocuk ve ergen için aile, aidiyet bilinci edinme, modelleme ortamı, değer ve norm kazanarak sosyalleşme, sosyal onay aracılığıyla statü kazanma ve kimlik inşa etme açısından önemlidir. Bütün bunlar, bireyin sosyal bütünleşmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Kütahya Yetiştirme Yurdu üzerinde uyguladığımız anketler aracılığıyla elde ettiğimiz bulgular bunu bizlere kanıtlamaktadır. Ergen ve gençler, mekansal olarak aileden bir "kopma" yı yaşasalar da çoğunlukla aile kolektivitelerinin sağladığı duygusallık, güven, paylaşım vb. özellikleri yine aile ile giderebileceklerine yönelik inanışları devam etmektedir. Aile, hem sosyal çevreden "başkaları" olarak algılanmaktan kurtularak sosyal onay edinmenin hem de statü kazanmanın önemli bir aracı olarak algılanmaktadır. Modernite ailenin sonunu varsayarken, geçirdiği

değişimler sonunda modernitenin olumsuzluklarından kurtularak kendini yeniden üretecek koşulların da yine modernite ile sağlandığı anlaşılabilir. Modernleşme sürecinin tek evrimsel bir aile modelini dayattığı ve bunun da çoğunlukla evsizliği getirebileceğine ilişkin yorumlara bütünüyle katılmak mümkün değildir. Dünyanın bir çok bölgesinde ve Türk toplumunda bu aileye yönelik evrimsel değişimin dominant olmadığı (Vergin, 1990: 309-317) gözlemlenmektedir. Bu nedenle, aile'nin küçülmesi biçimindeki değişimlerin idealize edilmesi ve yaşlıların huzurevine, çocukların çocuk esirgeme kurumuna, kadınların kadın sığınma evine vs. toplayarak sorunları çözmenin kolay olmayacağını söylemek mümkündür.

Kaynakça

- BROWNE, K. (1992) **Sociology**, Oxford: Polity Press
DAVIS.G.-MURCH, M. (1997) "Home Sweet Home: The Debate about Family Values", in **Sociology**, edited by A. Giddens, Oxford: Polity Press, ss.169-176
GÖKÇE, B.(1992) "Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım", iç. **Aile Yazıları 4**, Ankara: Başbakanlık Aile Arş. Kur. Bşk. Yayınları, ss.385-398
GIDDENS, A.(1997) **Sociology**, Cambridge: Polity Press
GÜNGÖRMÜŞ, O.(1992) "Baba-Çocuk İlişkisi", iç. **Ana-Baba Okulu**, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, ss.241-250
KAĞITÇIBAŞI, Ç.(1973) **Gençlerin Tutumları**, Ankara: ODTÜ Yayınları
KONGAR, E.(1990) "Türkiye'de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütleriyle İlişkisi", iç. **Aile Yazıları 2**, Ankara: Başbakanlık Aile Arş. Kur. Bşk. Yayınları, ss.147-175
KÜÇÜKKURT, M.(1990) "Ailenin Psikolojik Fonksiyonları", iç. **Türkiye Aile Yıllığı**, Ankara: Başbakanlık Aile Kur. Bşk. Yayınları, ss.83-94
LANDİS, J.R.(2001) **Sociology**, Eleventh Edition, Stanford: Wadsworth
MERİÇ, Ü.(1989) "İleri Endüstri Toplamlarında aile Kurumu Üzerine Bir Araştırma", iç. **Sosyoloji Dergisi**, Dizi:3, sayı:1, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi
ÖNAL, S.(1990), **Aile Sosyolojisi**, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi
TOLAN, B.(1990) "Geleneksel Aileden Çağdaş Aile Yapısına Doğru", iç. **Aile Yazıları 2**, Ankara: Başbakanlık Aile Arş. Kur. Bşk. Yayınları, ss.493-505
VERGIN, N.(1990) "Toplumsal Değişme ve Türkiye'de Aile", iç. **Aile Yazıları 2**, Ankara: Başbakanlık Aile Arş. Kur. Bşk. Yayınları, ss.309-317
YAVUZER, H.(1992) "Yaygın Anne-Baba Tutumları", iç. **Ana-Baba Okulu**, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, ss.111-129
File://A:/rop%2020%20Online_dosyalar/fam-kids.html: Kearsley's Guide To the Sociology of the Family Parenting and Children